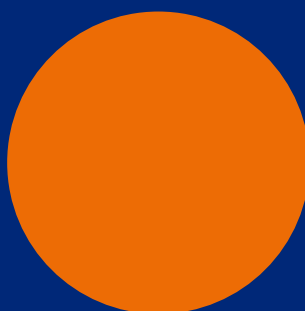
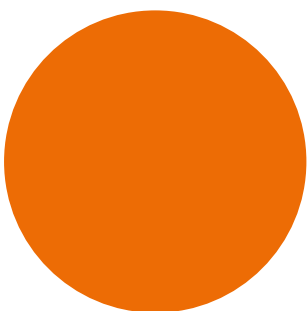
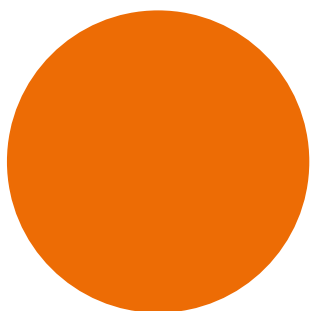
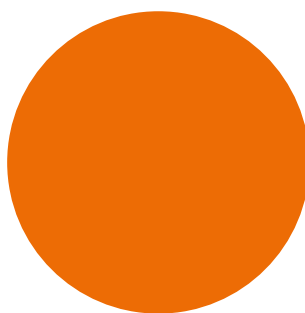
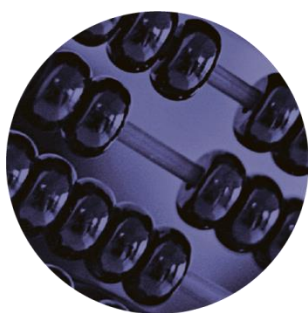
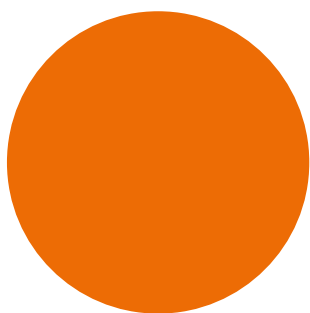

Inkomenseffecten voor mantelzorgers

Wijziging in situatie en beleid en de effecten voor mantelzorgers

Inkomenseffecten voor mantelzorgers

*Wijziging in situatie en beleid en de
effecten voor mantelzorgers*

Nibud, 10 september 2014

Inhoud

1	INLEIDING	5
1.1	Doelstelling	5
1.2	Voorbeeldsituaties	6
1.3	Leeswijzer	7
2	UITGANGSPUNTEN VOORBEELDSITUATIES.....	8
2.1	Gepensioneerd echtpaar, van wie één naar verpleeghuis gaat.....	8
2.2	Alleenstaande vader (AOW) met meerderjarig kind met Wajong ..	9
2.3	Gezin met jonge kinderen met zorgbehoevende vader	10
3	WIJZIGINGEN IN WET-EN REGELGEVING.....	11
3.1	De relevante wijzigingen in wet-en regelgeving op een rij	11
3.2	De wet-en regelgeving die van invloed is op de voorbeeldsituaties.....	18
4	DE INKOMENSEFFECTEN	20
4.1	Gepensioneerd echtpaar, van wie één van beiden naar een verpleeghuis gaat	21
4.2	Alleenstaande vader (AOW) met meerderjarig kind met Wajong	23
4.3	Gezin met jonge kinderen met zorgbehoevende vader	25
4.4	Verschillen tussen de voorbeeldsituaties.....	26

1 Inleiding

Het politieke klimaat is momenteel zo dat wordt verwacht dat huishoudens, wanneer zij zorg nodig hebben, een beroep doen op de omgeving: familie, vrienden of hulp van mensen uit de buurt. Professionele hulp wordt ten dele vervangen door vrijwilligers. Het Rijk en de gemeenten vragen om meer inzet van mantelzorgers.

Naast de tijd die het verlenen van mantelzorg kost, heeft het ook financiële consequenties. Dit lijkt in de discussie over de inzet van mantelzorgers vaak een onderbelicht aspect.

Mezzo, de landelijke vereniging voor mantelzorgers en vrijwilligerszorg, heeft het Nibud daarom gevraagd om voor een aantal voorbeeldsituaties de financiële consequenties van het verlenen van mantelzorg in kaart te brengen. De urgentie om dit in beeld te krijgen, is momenteel extra relevant. Enerzijds omdat de (eigen bijdrage in) zorgkosten word(t)(en) verhoogd en de toegang tot professionele zorg wordt beperkt en anderzijds omdat vergoedingsregelingen voor zorgbehoevenden en mantelzorgers worden ingeperkt. De vraag is wat het cumulatieve inkomenseffect hiervan is. In dit rapport wordt dit doorgerekend voor een aantal voorbeeldsituaties waarin de huishoudens met zorgkosten te maken hebben en mantelzorg verlenen.

1.1 Doelstelling

Doel van de berekeningen is om zicht te krijgen op de financiële consequenties van het verlenen van mantelzorg in verschillende situaties. Bij het doorrekenen van de inkomenseffecten wordt onderscheid gemaakt tussen:

- De inkomenseffecten van de overgang van een niet-mantelzorgsituatie naar een mantelzorgsituatie.
- De inkomenseffecten van alle beleids- en wetswijzigingen die in 2014 zijn doorgevoerd en die in 2015 in werking zullen treden.

In het rapport spreken we van inkomenseffecten en de verandering in inkomenssituatie. Dit heeft niet alleen betrekking op veranderingen in inkomstenbronnen. Met een inkomenseffect bedoelen we het verschil in de hoogte van een inkomstenbron of uitgavenpost tussen de oorspronkelijke en nieuwe situatie. De inkomenseffecten geven de veranderingen in bestedingsruimte weer.

1.2 Voorbeeldsituaties

1.2.1 De huishoudens

In samenspraak met Mezzo is besloten om voor drie voorbeeldsituaties de financiële consequenties door te rekenen. Het gaat om:

1. Gepensioneerd echtpaar, van wie één van beiden naar een verpleeghuis gaat.
2. Alleenstaande vader met AOW met een meerderjarig kind met een Wajong-uitkering en arbeidsvermogen.
3. Gezin met jonge kinderen, waarbij de moeder voor haar zorgbehoevende vader gaat zorgen die nog zelfstandig woont.

De invulling van deze drie voorbeeldsituaties en de aannames die daarbij worden gedaan, staan beschreven in hoofdstuk 2.

1.2.2 De verandering in situatie over de tijd

Voor elk van de drie voorbeeldhuishoudens zijn drie momenten beschreven:

1. Situatie zonder mantelzorg, begin 2014
2. Situatie met mantelzorg, eind 2014
3. Situatie met mantelzorg, rekening houdend met de reeds bekende wet- en beleidswijzigingen in 2015

De financiële consequenties -de inkomenseffecten en de effecten voor bepaalde uitgavenposten- worden berekend door de verschillen in inkomens en uitgaven te berekenen tussen moment 1 en 2 en tussen moment 2 en 3.

Voor voorbeeldhuishouden 2 zijn ook de gevolgen voor de langere termijn -na 2015- berekend.

In alle situaties van de drie voorbeeldhuishoudens wordt gerekend met de bedragen en belastingtarieven zoals die in 2014 gelden, aangezien de tarieven en bedragen voor 2015 pas met Prinsjesdag bekend worden.

Hoofdstuk 4 beschrijft welke wijzigingen in wet- en regelgeving recent zijn doorgevoerd en welke in 2015 zullen ingaan die van invloed zijn op de voorbeeldsituaties. Naast een korte beschrijving van de relevante wijzigingen per wet/regeling, wordt voor elk van de voorbeeldhuishoudens aangegeven welke wijzigingen op dat specifieke huishouden van toepassing zijn.

1.3 Leeswijzer

Het rapport start met een uitgebreide beschrijving van de voorbeeldsituaties met de daarbij gehanteerde aannames.

Hoofdstuk 3 beschrijft alle recente en aankomende wijzigingen in wet- en regelgeving die van invloed kunnen zijn op de voorbeeldsituaties in dit rapport. Hierbij wordt voor elk van de drie voorbeeldhuishoudens aangegeven welke wijzigingen in wet- en regelgeving op hen specifiek van toepassing zijn.

Hoofdstuk 4 toont de resultaten van de berekeningen. Hierbij worden allereerst voor de drie voorbeeldhuishoudens de verschillen in inkomsten en uitgaven -de inkomenseffecten- tussen de verschillende momenten (begin 2014-eind 2014-2015) weergegeven en verklaard. Vervolgens worden de verschillen in inkomenseffecten tussen de drie voorbeeldsituaties met elkaar vergeleken.

2 Uitgangspunten voorbeeldsituaties

Dit hoofdstuk schetst de situatie van elk van de drie voorbeeldsituaties. Hierbij is per huishouden in een tabel weergegeven welke aannames zijn gedaan over de situatie en de zorgbehoefte op de verschillende momenten in de tijd. Hierbij gaat het om het moment dat er nog geen sprake is van een mantelzorgsituatie (begin 2014) en om twee moment dat er wel een mantelzorgsituatie is (eind 2014 en in 2015).

2.1 Gepensioneerd echtpaar, van wie één van beiden naar verpleeghuis gaat

Het gepensioneerde echtpaar Achmed (75 jaar) en Ingrid (76 jaar) wonen in een koopwoning in een kleine kern. Ingrid heeft ernstige astma. Vanwege deze chronische ziekte hadden zij altijd recht op de tegemoetkoming voor chronisch zieken en gehandicapten (Wtcg) en ook op de compensatie eigen risico (CER). Halverwege 2014 krijgt Ingrid een beroerte met blijvend letsel. De zorgvraag is groot; de indicatie is Zorgzwaartepakketnr. 5 (ZZP VV 5). Omdat Achmed niet thuis voor Ingrid kan zorgen, wordt zij in een verpleeghuis opgenomen. Achmed reist dagelijks naar zijn vrouw om haar zoveel mogelijk te verzorgen en er voor haar te zijn.

Tabel 1: Uitgangspunten gepensioneerd echtpaar, van wie één van beiden naar verpleeghuis gaat

	Zonder mantelzorgsituatie Begin 2014	Met mantelzorgsituatie Eind 2014	Met mantelzorgsituatie Met 2015
Inkomenssituatie huishouden	2x AOW + € 10.000 aanv. pensioen p.j.	2x AOW + € 10.000 aanv. pensioen p.j.	2x AOW + € 10.000 aanv. pensioen p.j.
Huishoudelijke hulp	xxxxx	1x per week 2 uur; eigen bijdrage Wmo	1x per week 2 uur; € 25 p.u.
Zorgkosten			
• Verpleeghuis	xxxxx	Ja; eigen bijdrage AWBZ	Ja; eigen bijdrage Wlz
Reiskosten	xxxxx	Reiskosten naar verpleeghuis: 6 x p.w. 20 km v.v. =6.240 km p.j. =€ 1.186 p.j.	Reiskosten naar verpleeghuis: 6 x p.w. 20 km v.v. =6.240 km p.j. =€ 1.186 p.j.

2.2 Alleenstaande vader met AOW met meerderjarig kind met Wajong

In de uitgangssituatie woont de 30-jarige Isabella, die te maken heeft psychiatrische problematiek, zelfstandig in een begeleid-wonen-project, waarvoor zij een eigen bijdrage betaalt. Haar gepensioneerde vader Pieter (66 jaar) woont ook zelfstandig in een huurwoning.

Omdat het Isabella vanwege haar gezondheid en geestelijke gesteldheid niet lukt om zelfstandig te wonen, trekt zij bij haar vader in. Ze blijft een aantal keer per week naar een dagbesteding gaan voor het verrichten van arbeid. Ook gaat zij als tegenprestatie van het re-integratietraject vrijwilligerswerk doen.

Tabel 2: Uitgangspunten alleenstaande vader met AOW met meerderjarig kind met Wajong

	Zonder mantelzorgsituatie Begin 2014	Met mantelzorgsituatie Eind 2014	Met mantelzorgsituatie 2015	Met mantelzorgsituatie Langere termijn
Inkomenssituatie Isabella	Wajong	Wajong	Wajong	Bijstandsuitkering
Inkomenssituatie gepensioneerde Pieter	AOW voor een alleenstaande	AOW voor een alleenstaande	AOW voor een alleenstaande	AOW voor een alleenstaande
Dagbesteding	xxxxx	3x per week, ochtend	3x per week, ochtend	3x per week, ochtend
Reiskosten	xxxxx	Ja, professioneel naar dagbesteding	Ja, eigen vervoer (van vader) naar dagbesteding en vrijwilligerswerk: 4x p.w. 5 km v.v. = 900 km p.j. = € 171 p.j.	Ja, eigen vervoer (van vader) naar dagbesteding en vrijwilligerswerk: 4x p.w. 5 km v.v. = 900 km p.j. = € 171 p.j.

2.3 Gezin met jonge kinderen met zorgbehoevende vader

Kirsten en Klaas hebben twee jonge kinderen van 6 en 4 jaar. Met z'n vieren wonen ze in een huurwoning.

In de zomer van 2014 wordt de vader van Kirsten, die nog zelfstandig woont, erg zorgbehoevend. Kirsten besluit een paar keer per week naar hem toe te gaan om haar vader te verzorgen. Om dat te kunnen doen, besluit Kirsten één dag minder te gaan werken. In 2015 besluit zij nog één dag minder te gaan werken, omdat haar vader meer zorg nodig heeft en vanwege het feit dat de zorgsituatie veel impact heeft op het gezin.

Tabel 3: Uitgangspunten gezin met jonge kinderen met zorgbehoevende vader

	Zonder mantelzorgsituatie Begin 2014	Met mantelzorgsituatie Eind 2014	Met mantelzorgsituatie 2015
Arbeidssituatie Klaas	4 dagen werken, € 33.000 bruto p.j.	4 dagen werken, € 33.000 bruto p.j.	4 dagen werken, € 33.000 bruto p.j.
Arbeidssituatie Kirsten	3 dagen werken, € 15.000 bruto p.j.	2 dag werken, € 10.000 bruto p.j.	1 dag werken, € 5.000 bruto p.j.
Inkomsten Kirsten uit pgb	xxxxx	Geen	Geen
Naschoolse opvang kinderen	2x p.w. 48 uur p.m. à € 6,50 p.u. =€ 312 p.m. per kind	2x p.w. 48 uur p.m. à € 6,50 p.u. =€ 312 p.m. per kind	2x p.w. 48 uur p.m. à € 6,50 p.u. =€ 312 p.m. per kind
Reiskosten	xxxxx	Reiskosten naar zorgbehoevende vader: 2x p.w. 100 km v.v. = 10.400 km p.j. =€ 1.976 p.j.	Reiskosten naar zorgbehoevende vader: 3x p.w. 100 km v.v. = 15.600 km p.j. =€ 2.964 p.j.

3 Wijzigingen in wet- en regelgeving

Er vinden momenteel diverse veranderingen in inkomens(ondersteunende) regelingen plaats. Zo zijn per 1 januari 2014 de Wet tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten (Wtcg) en de Compensatie Eigen Risico (CER) afgeschaft. En zullen in 2015 de vernieuwde Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo 2015), de Participatiewet en, na instemming door de 2^e en 1^e Kamer, de Wet langdurige zorg (Wlz) in werking treden. Ten slotte worden de kindregelingen vanaf 1 januari 2015 herzien (Wet hervorming kindregelingen) en de Wet werk en bijstand op een aantal punten worden aangescherpt.

Dit hoofdstuk beschrijft de wet- en regelgeving waarvoor veranderingen zijn doorgevoerd of waarvoor veranderingen op stapel staan. In paragraaf 3.2 is voor de drie voorbeeldsituaties aangegeven met welk van deze wijzigingen zij in hun situatie te maken hebben.

3.1 De relevante wijzigingen in wet- en regelgeving op een rij

3.1.1 Inkomensondersteunende regelingen voor chronisch zieken en gehandicapten

In het Regeerakkoord (2012) is opgenomen dat verschillende inkomensondersteunende regelingen voor chronisch zieken en gehandicapten zouden moeten verdwijnen.

Dit heeft erin geresulteerd dat op 3 juni jl. de Eerste Kamer heeft ingestemd met het kabinetsvoorstel tot afschaffing van de Wet tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten (Wtcg) en de Compensatie Eigen Risico (CER). Beide regelingen zijn met terugwerkende kracht afgeschaft per 1 januari 2014. De uitbetaling van de Wtcg-vergoeding over 2013 zal voor het laatst in 2014 plaatsvinden. De CER wordt in 2014 al niet meer uitgekeerd.

In het najaar van 2013 is besloten om de fiscale aftrek van uitgaven voor specifieke zorgkosten structureel in een afgeslankte vorm te handhaven.

De inkomensondersteuning aan chronisch zieken en gehandicapten wordt overgeheveld naar gemeenten. Dat betekent dat er lokaal verschillen kunnen ontstaan.

Tegemoetkoming Wtcg

Per 1 januari 2014 is de algemene tegemoetkoming Wtcg afgeschaft. De tegemoetkoming moest chronisch zieken en gehandicapten compenseren voor

eventuele meerkosten in verband met een beperking. De relatie tussen zorggebruik en meerkosten is echter diffuus. De tegemoetkoming werd vaak uitgekeerd aan mensen zonder meerkosten en niet uitgekeerd aan mensen die wel meerkosten hadden.

Er bestond een lage en een hoge tegemoetkoming die afhankelijk is van leeftijd en zorggebruik. Alleen huishoudens met een verzamelinkomen onder de 24.570 euro (alleenstaanden) of 35.100 euro (meerpersoonshuishoudens) hadden recht op de tegemoetkoming.

Tabel 4 laat de hoogte van de tegemoetkomingen zien.

Tabel 4: Hoogte tegemoetkoming Wtcg

	Jonger dan AOW-gerechtigde leeftijd	AOW-gerechtigde leeftijd of ouder
Lage tegemoetkoming	€ 296	€ 148
Hoge tegemoetkoming	€ 494	€ 346

De tegemoetkoming werd aan het eind van het jaar door het Centraal Administratiekantoor (CAK) uitgekeerd over het voorafgaande kalenderjaar.

Compensatie Eigen Risico (CER)

Chronisch zieken en gehandicapten betalen door hoge zorgkosten vaak het volledige verplichte eigen risico van de zorgverzekering. Door de CER betaalde de overheid een deel van het verplichte eigen risico terug. De CER bedroeg in 2013 99 euro per jaar. In juni 2014 is besloten om de CER met terugwerkende kracht per 1 januari 2014 af te schaffen. In 2014 wordt deze dus niet meer uitgekeerd.

In de voorbeeldsituaties waar de Wtcg en CER een rol spelen (bij voorbeeldhuishoudens 1 en 2, zie paragraaf 3.2) nemen we in de uitgangssituatie (situatie begin 2014) de Wtcg en CER mee, maar in de situatie op het tweede moment (eind 2014) niet. Zo wordt het inkomenseffect van de afschaffing van deze regelingen inzichtelijk.

3.1.2 Mantelzorgcompliment

Het mantelzorgcompliment is een vergoeding (een financieel 'compliment') van 200 euro per jaar voor mantelzorgers die langdurig en intensief een familielid, partner, vriend of kennis verzorgen. Het gaat om zorg waarvoor anders professionele hulp nodig

is. Een zorgvrager draagt de mantelzorger voor, waarna de mantelzorger het compliment kan aanvragen bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB).

In de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (Wmo 2015) is vastgesteld dat gemeenten verantwoordelijk worden voor de waardering van mantelzorgers. Hoe zij hier invulling aan geven, is aan de gemeente zelf. De waardering kan bestaan uit een financiële tegemoetkoming of een voorziening in natura, bijvoorbeeld via een éénmalige activiteit, een pas met kortingen voor specifieke activiteiten, een parkeerkaart voor mantelzorgers of respijtvorzieningen.

We gaan ervan uit dat de mantelzorgers in alle drie de voorbeeldhuishoudens in 2014 aanspraak maken op het mantelzorgcompliment. Voor 2015 gaan we ervan uit dat de gemeente geen financiële bijdrage gaat verstrekken aan de mantelzorgers. Voor 2015 vervalt de financiële tegemoetkoming dan ook. Op welke manier iedere gemeente hier wel invulling aan gaat geven is vooralsnog niet bekend.

3.1.3 Wmo 2015, Zvw, AWBZ en Wlz

In 2015 veranderen een aantal met elkaar samenhangende wetten. Bepaalde onderdelen van de ene wet gaan onder de andere wet vallen. Zo wordt een deel van de voorzieningen die nu onder de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ) vallen overgeheveld naar de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en andere voorzieningen naar de Zorgverzekeringswet (Zvw). Het verblijf in een verpleeghuis gaat van de AWBZ over naar de Wet langdurige zorg (Wlz).

Hieronder staat voor diverse aspecten uit deze wetten -de aspecten die een rol spelen bij de drie voorbeeldhuishoudens- wat er in 2015 verandert.

Korting op de eigen bijdrage AWBZ/Wmo

Huishoudens die gebruik maken van ondersteuning vanuit de Wmo betalen een eigen bijdrage. De eigen bijdrage voor extramurale AWBZ of ondersteuning vanuit de Wmo bedraagt 19 euro per vier weken voor een alleenstaande en 27,20 euro voor een meerpersoonshuishouden, plus 15 procent over het deel van het verzamelinkomen dat meer bedraagt dan het drempelinkomen (zie tabel 5).

Tabel 5: Drempelinkomen eigen bijdrage Wmo

	Jonger dan AOW-gerechtigde leeftijd	AOW-gerechtigde leeftijd of ouder
Alleenstaande	€ 23.295	€ 16.456
Meerpersoonshuishouden	€ 29.174	€ 22.957

Tot nu toe ontvangt men een korting op de eigen bijdrage voor extramurale zorg vanuit de AWBZ en/of voor ondersteuning vanuit de Wmo. Deze bedraagt 33 procent. De korting voor alleenstaanden met de laagste inkomens is daarmee 6 euro per vier weken. Voor paren is deze korting 9 euro. Het CAK brengt de korting sinds 2010 direct in mindering op de eigen bijdrage.

Per 1 januari 2015 wordt de korting op de eigen bijdrage voor extramurale zorg vanuit de AWBZ en/of de ondersteuning vanuit de Wmo afgeschaft; voor intramurale zorg is deze korting al per 1 januari 2014 verdwenen.

Invoering maatwerkvoorzieningen

Onderdeel van de nieuwe Wmo is dat een gemeente vanaf 1 januari 2015 maatwerkvoorzieningen moet bieden.

Voor de ondersteuning die via een maatwerkvoorziening geregeld gaat worden, moet een huishouden een eigen bijdrage betalen. Deze eigen bijdrage is maximaal de huidige periodebijdrage Wmo, maar dan zonder de Wtcg-korting.

De gemeente kan besluiten dat huishoudens in bepaalde vormen van zorg zelf moeten voorzien. In dat geval moet een huishouden deze zorg zelf gaan betalen.

Een voorbeeld is huishoudelijke hulp. Deze hulp wordt niet per definitie een maatwerkvoorziening binnen de nieuwe Wmo. Als de huishoudelijke hulp een maatwerkvoorziening wordt, geldt de huidige eigen bijdrage (zonder de Wtcg-korting). Is dit niet het geval, dan zal het huishouden de kosten van huishoudelijke hulp volledig zelf dienen te betalen.

Als huishoudens zelf verantwoordelijk worden voor de (betaling van) huishoudelijke hulp, dan kunnen voor de laagste inkomens de kosten fors hoger uitvallen dan wanneer de eigen bijdrage Wmo moet worden betaald. De eigen betaling voor twee uur huishoudelijke hulp per week kan op die manier stijgen van 19 euro per vier weken (13 euro inclusief de Wtcg-korting) naar 120 euro als huishoudens zelf hun huishoudelijke hulp moeten inkopen (uitgaande van een uurtarief van 15 euro).

Na instemming van de Eerste Kamer met de nieuwe Wmo 2015 op 8 juli 2014, heeft staatssecretaris Van Rijn extra middelen vrijgemaakt voor een huishoudelijke hulp toelage (HH-toelage) voor huishoudens die niet meer in aanmerking komen voor een maatwerkvoorziening. Deze HH-toelage is een uniform, vast bedrag per uur of per prestatie. De wijze waarop gemeenten hier invulling aan gaan geven is nog onduidelijk. Een mogelijkheid is dat gemeenten dit gaan gebruiken om in 2015 de stijging van de kosten van huishoudelijke hulp te beperken, zodat de kosten geleidelijk kunnen oplopen.

Persoonsgebonden budget (pgb)

Sinds 1 januari 2013 kan iedereen met een indicatie voor verblijf, persoonlijke verzorging en/of verpleging in aanmerking komen voor een pgb vanuit de AWBZ. Mensen die alleen een indicatie voor begeleiding hebben, kunnen alleen een pgb hiervoor ontvangen als er minstens 10 uur begeleiding per week nodig is. Ook vanuit de Wmo is het mogelijk om zorg en/of hulpmiddelen met een pgb in te kopen. Zo kan men een pgb ontvangen voor Wmo-voorzieningen zoals vervoersvoorzieningen of woningaanpassingen.

In de Zorgverzekeringswet (Zvw) is reeds de mogelijkheid opgenomen om zorg en/of hulpmiddelen met een pgb in te kopen. Van deze mogelijkheid wordt echter door de overheid nog geen gebruik gemaakt. Daar komt vanaf 1 januari 2015 verandering in. Persoonlijke verzorging en verpleging gaat vanaf 1 januari 2015 onder de Zvw vallen. Het is dan ook mogelijk om, mits aan de gestelde voorwaarden wordt voldaan, in aanmerking te komen voor een pgb in de Zvw, een zogenaamd Zvw-pgb. Eén van de gestelde criteria is dat er sprake is van hulp op ongebruikelijke momenten en/of dat er specifieke zorg geboden moet worden of zorg op afroep en/of dat er vaste zorgverlener(s) noodzakelijk zijn.

Hoe de pgb-tarieven in 2015 gaan veranderen is nog niet duidelijk; mogelijk gaat het tarief omlaag.

Voorzieningen vanuit de Wmo

De gemeente wordt en/of blijft verantwoordelijk voor diverse voorzieningen, zoals specifieke hulpmiddelen, respijtzorg, dagbesteding, gezinsbegeleiding en speciaal vervoer. Wat dit gaat betekenen voor de toegankelijkheid van de voorzieningen, de kosten en/of eigen bijdragen is nog niet altijd duidelijk. Het is aan de gemeenten om hier invulling aan te geven.

Hoe de inkomenseffecten van de nieuwe Wmo per 1 januari 2015 zullen uitvallen, zal variëren al naar gelang het zorggebruik van huishoudens en de mogelijkheid om hiervoor van een maatwerkvoorziening gebruik te kunnen maken.

3.1.4 Participatiewet

Vanaf 1 januari 2015 treedt de Participatiewet in werking. Doel van deze wet is om meer mensen, ook mensen met een arbeidsbeperking, aan de slag te krijgen. De gemeenten worden vanaf die datum verantwoordelijk voor mensen met arbeidsvermogen die ondersteuning nodig hebben. Deze mensen vallen nu onder de Wet werk en bijstand, Wsw en Wajong. De gemeenten hebben voor de nieuwe doelgroep dezelfde taken als voor mensen met een bijstandsuitkering, namelijk het bieden van ondersteuning gericht op arbeidsinschakeling en, waar nodig, inkomensondersteuning.

Vanaf 1 januari 2015 is de Wajong alleen nog toegankelijk voor jonggehandicapten die duurzaam geen arbeidsvermogen hebben. Mensen met arbeidsvermogen gaan tot de doelgroep van de gemeenten behoren en vallen daarmee onder de Wet werk en bijstand.

3.1.5 Wijziging Wet werk en bijstand (WWB)

Op 1 juli 2014 heeft de Eerste Kamer ingestemd met het wetsvoorstel tot wijziging van de Wet werk en bijstand (WWB) en enkele andere sociale zekerheidswetten.

Een belangrijke wijziging is de invoering van de kostendelersnorm.

Hierbij zal de bijstandsnorm lager worden naarmate er meer personen in de woning aanwezig zijn die met elkaar de kosten van bestaan kunnen delen. De aard van het inkomen van elk van de afzonderlijke inwonenden speelt hierbij geen rol. Elke extra persoon in de woning betekent een lagere individuele WWB-norm.

In een rekenkundige formule komt dit er als volgt uit te zien:

$$\frac{(40\% + A \times 30\%) \times B}{A}$$

Hierbij is:

A: het totaal aantal meerderjarige personen met dezelfde woning als hoofdverblijf

B: de rekennorm

De zogenoemde kostendelersnorm is dus van invloed op de inkomsten van huishoudens met meerdere (meerderjarige) personen.

In eerste instantie zou de kostendelersnorm ook gelden voor de AOW, dit is vooralsnog met een jaar uitgesteld.

Een ander belangrijk onderdeel van de gewijzigde Wet werk en bijstand is de beperking van de mogelijkheden om categoriale bijzondere bijstand te verlenen. Individuele inkomensvoorziening op basis van groepskenmerken kan, in het kader van de Wmo, nog wel worden toegepast voor chronisch zieken en gehandicapten. Ook blijft het voor een gemeente mogelijk om een collectieve aanvullende zorgverzekering aan te bieden. Deze vorm van categoriale bijzondere bijstand wordt zelfs verruimd door het schrappen van de centrale inkomensnorm van 110 procent van het toepasselijke sociaal minimum.

3.1.6 Hervorming kindregelingen

Per 1 januari 2015 worden de kindregelingen herzien (Wet hervorming kindregelingen), waarbij het aantal regelingen wordt teruggebracht. Het gaat onder andere om de volgende veranderingen:

- De (aanvullende) alleenstaande ouderkorting vervalt en er wordt een alleenstaande ouderkop op het kindgebonden budget voor alleenstaande ouders geïntroduceerd van 2.800 euro per jaar.
- De toeslag van 20 procent voor alleenstaande ouders in de bijstand vervalt. Voor alleenstaande ouders die door het verschillende partnerbegrip uit de Awir en de WWB niet in aanmerking komen voor de alleenstaande ouderkop, komt er een overgangsregeling.
- Het kindgebonden budget wordt voor het eerste kind met 15 euro verhoogd en voor het tweede kind met maximaal 255 euro. Indien een huishouden twee kinderen heeft ontvangt men dan maximaal 270 euro per jaar extra aan kindgebonden budget.
- De inkomensgrens voor het recht op het maximale bedrag aan kindgebonden budget wordt verlaagd van 26.147 euro naar 19.676 euro (minimumloon);
- De kinderbijslag wordt niet geïndexeerd.
- De tegemoetkoming in de onderwijsbijdrage en schoolkosten (WTOS 17-) wordt afgeschaft en gecompenseerd via het kopje op het kindgebonden budget voor kinderen van 16 en 17 jaar.
- De ouderschapsverlofkorting wordt afgeschaft.
- De aftrek voor levensonderhoud kinderen (LOK) wordt afgeschaft.
- De Tegemoetkoming Ouders met thuiswonende Gehandicapten kinderen (TOG) wordt afgeschaft en geïntegreerd in de kinderbijslag (dubbele kinderbijslag).

3.2 De wet- en regelgeving die van invloed is op de voorbeeldsituaties

3.2.1 Gepensioneerd paar, van wie één van beiden naar verpleeghuis gaat

In dit voorbeeld gaan we ervan uit dat men in de uitgangssituatie (begin 2014) nog aanspraak maakte op de CER. Feitelijk ontving men in 2013 voor het laatst de CER, maar in de afgelopen jaren maakte dit huishouden hier wel aanspraak op. In de situatie op moment 2 (eind 2014) wordt de CER niet meer meegenomen.

In dit voorbeeld nemen we in de uitgangssituatie (begin 2014) de Wtcg mee (de tegemoetkoming die men over 2013 nog ontvangt), maar in de situatie op moment 2 (eind 2014) niet meer. Hierdoor wordt het effect van de afschaffing van deze regeling zichtbaar.

Voor de huishoudelijke hulp die Achmed eind 2014 ontvangt, betaalt hij de eigen bijdrage voor de Wmo, waarbij de Wtcg-korting van 33 procent is verrekend. In 2015 vervalt de Wtcg-korting. Daarnaast veronderstellen we dat huishoudelijke hulp geen maatwerkvoorziening wordt. Dit betekent dat Achmed de huishoudelijke hulp zelf moet gaan inkopen. We veronderstellen dat de huishoudelijke hulp 25 euro per uur kost.

Het verblijf van Ingrid in het verpleeghuis valt in 2014 onder de AWBZ. In 2015 zal deze zorg met verblijf onder de Wlz vallen. Het is nog onduidelijk wat dit gaat betekenen voor de eigen bijdrage. In de berekeningen is ervan uitgegaan dat deze gelijk blijft aan de huidige eigen bijdrage.

Achmed ontvangt als mantelzorger voor zijn vrouw het mantelzorgcompliment. De bijdrage verdwijnt in zijn huidige vorm. Het is aan gemeenten om hier vanaf 2015 invulling aan te geven, maar het is niet bekend of dit middels een financiële bijdrage zal zijn.

3.2.2 Alleenstaande vader met AOW met een meerderjarig kind met Wajong

Net als in het vorige voorbeeld, gaan we in dit voorbeeld ervan uit dat Isabella in de uitgangssituatie (begin 2014) nog wel aanspraak maakte op de CER, omdat Isabella hier de afgelopen jaren recht op had. In de situatie op moment 2 (eind 2014) wordt de CER niet meer meegenomen.

In dit voorbeeld nemen we in de uitgangssituatie (begin 2014) de tegemoetkoming Wtcg mee, maar in situatie 2 (eind 2014) niet meer. Hierdoor wordt het effect van de afschaffing van deze regeling zichtbaar.

In 2014 betaalt Isabella een eigen bijdrage voor de AWBZ; in de uitgangssituatie voor begeleiding en in situatie 2 (eind 2014) voor dagbesteding. In 2015 maakt zij nog steeds gebruik van dagbesteding, vanuit de Wmo 2015. We veronderstellen dat zij daarvoor dezelfde eigen bijdrage betaalt als in 2014.

In 2015 wordt de Participatiewet ingevoerd die gevolgen kan hebben voor Isabella. Zij zal worden herkeurd. Als zij in staat wordt geacht om te werken, dan zal ze worden begeleid naar werk. Als dit niet lukt, dan zal ze na een aantal jaren terugvallen op een bijstandsuitkering.

In de berekeningen rekenen we het effect door als Isabella niet langer aanspraak maakt op een Wajong-uitkering en terugvalt naar een inkomen op bijstandsniveau.

Ook de invoering van een kostendelersnorm voor samenwonende uitkeringsgerechtigden kan op lange termijn gevolgen hebben voor de inkomenspositie van Pieter en Isabella. De kostendelersnorm voor AOW-ers is voornamelijk met een jaar uitgesteld. Als dit per 1 juli 2016 alsnog wordt ingevoerd, gaat de kostendelersnorm voor hen spelen, ervan uitgaande dat Isabella een bijstandsuitkering gaat ontvangen. In 2016 wordt dan de AOW-uitkering van Pieter waarschijnlijk verlaagd. Dit effect is berekend in de situatie op de langere termijn.

De gepensioneerde vader Pieter ontvangt als mantelzorger voor zijn dochter het mantelzorgcompliment. De bijdrage verdwijnt in zijn huidige vorm. Het is aan gemeenten om hier vanaf 2015 invulling aan te geven, maar het is niet bekend of dit middels een financiële bijdrage zal zijn.

3.2.3 Gezin met jonge kinderen, met zorgbehoevende vader

Kirsten ontvangt als mantelzorger voor haar hulpbehoevende, op zichzelf wonende vader het mantelzorgcompliment. Zoals aangegeven bij de vorige twee voorbeelden, verdwijnt deze bijdrage in zijn huidige vorm. Het is aan gemeenten om hier vanaf 2015 invulling aan te geven, maar het is niet bekend of dit middels een financiële bijdrage zal zijn.

4 De inkomenseffecten

Dit hoofdstuk geeft de inkomenseffecten voor elk van de voorbeeldsituaties weer. Hierbij is de verandering in de hoogte van de inkomsten en uitgaven weergegeven (in euro's per maand). Als de hoogte van een bepaalde inkomstenbron of uitgavenpost gelijk blijft, staat deze inkomstenbron of uitgavenpost niet in de tabel.

Een toename van een bepaalde uitgave is weergegeven als een negatief inkomenseffect, een verlaging van kosten als een positief inkomenseffect.

Naast de veranderingen in de individuele inkomstenbronnen of uitgavenposten, is een aantal (sub-)totalen weergegeven:

- Subtotaal voor het inkomenseffect van de overgang van de situatie zonder mantelzorg (de uitgangssituatie) naar de situatie met mantelzorg (eind 2014).
- Subtotaal voor het inkomenseffect van de overgang van de mantelzorgsituatie eind 2014 naar de mantelzorgsituatie in 2015.
- Totaal van het absolute inkomenseffect tussen de uitgangssituatie (zonder mantelzorgsituatie) en 2015 (met mantelzorgsituatie).
- Het procentuele inkomenseffect, waarbij het totale inkomenseffect is uitgedrukt als percentage van het besteedbaar inkomen¹ begin 2014 (in de uitgangssituatie).

De verschillende paragrafen in dit hoofdstuk beginnen met een tabel met daarin de berekende inkomenseffecten. Onder de tabel wordt een toelichting gegeven op de veranderingen in de inkomsten en uitgaven die in de tabel staan.

---

¹ Het besteedbaar inkomen is het netto inkomen van alle leden in het huishouden plus alle tegemoetkoming (toeslagen e.d.) waar het huishouden recht op heeft.

4.1 Gepensioneerd echtpaar, van wie één van beiden naar een verpleeghuis gaat

Tabel 6: Inkomenseffecten voor gepensioneerd echtpaar, van wie één van beiden naar een verpleeghuis gaat

	inkomenseffect (bedrag in euro's per maand)	
veranderingen bij overgang van situatie zonder zorg naar situatie met zorg		
wegvallen Wtcg/CER voor Ingrid	€	-37
vervoerskosten Achmed*	€	-99
fiscale aftrek vervoerskosten	€	101
eigen bijdrage Wmo ivm huishoudelijke hulp Achmed *	€	-111
Wtcg-korting zorg zonder verblijf van 33%	€	37
lage eigen bijdrage AWBZ Ingrid*	€	-439
ontvangst mantelzorgcompliment voor Achmed	€	17
daling kosten van levensonderhoud Ingrid*	€	204
SUBTOTAAL	€	-326
veranderingen bij overgang van zorgsituatie in 2014 naar zorgsituatie in 2015		
wegvallen eigen bijdrage Wmo ivm huishoudelijke hulp (incl Wtcg-korting)*	€	74
huishoudelijke hulp à € 25 per uur*	€	-217
wegvallen mantelzorgcompliment	€	-17
SUBTOTAAL	€	-159
TOTALE INKOMENSEFFECT tussen begin 2014 (zonder zorgsituatie) en 2015 (met zorgsituatie)	€	-485
Besteedbaar inkomen in 2014 (zonder zorgsituatie)	€	2.309
Procentueel inkomenseffect		-21%

*dit zijn uitgaven die toenemen (-) of afnemen (+)

Wtcg, CER en toeslagen

Ingrid heeft ernstige astma en kreeg ter compensatie van de zorgkosten hiervoor de afgelopen jaren een tegemoetkoming uit de Wtcg van 339 euro over 2013. Ook ontving zij ter compensatie van het verplichte eigen risico de CER (99 euro in 2013). De algemene tegemoetkoming Wtcg en CER zijn vervallen in 2014. Dat scheelt hun 37 euro per maand. Vanwege hun inkomen hebben zij recht op zorgtoeslag.

Kosten levensonderhoud en verpleeghuis

Eind 2014 krijgt Ingrid een beroerte met blijvend letsel. Ze heeft een grote zorgvraag met verblijfsindicatie. Achmed kan haar niet thuis verzorgen dus Ingrid wordt

opgenomen in een verpleeghuis. Hiervoor moet zij een eigen bijdrage betalen. Deze bedraagt 439 euro per maand.

In 2015 gaat er wat veranderen in de eigen bijdrage voor zorg met verblijf in verband met de overgang van de AWBZ naar de Wlz. Hoe dit eruit gaat zien is nog onduidelijk.

Met de overstap naar het verpleeghuis, maakt Ingrid thuis geen kosten meer voor voeding. Het minimale bedrag dat het Nibud rekent voor voeding en andere huishoudelijke uitgaven is 204 euro per maand. Deze kosten vallen weg.

Achmed en Ingrid kiezen ervoor om zich niet aan te merken als duurzaam gescheiden. Na veertig jaar huwelijk voelt dat niet juist. Als zij er wel voor zouden kiezen, dan zouden ze allebei hogere AOW ontvangen en zou dit gevolgen hebben voor de eigen bijdrage.

Vervoerskosten

Achmed is een betrokken mantelzorger en verzorgt Ingrid elke dag. Vanwege de grote afstand moet Achmed elke dag veel reizen. Voor de vervoerskosten is belastingaftrek mogelijk. Dankzij de systematiek van de aftrek van specifieke zorgkosten, waardoor onder andere de kosten boven de drempel mogen worden vermenigvuldigd, krijgt hij het volledige bedrag vergoed.

Huishoudelijke hulp

Achmed krijgt één keer per week twee uur huishoudelijke hulp. Dit kost 111 euro per maand. In 2014 wordt er nog een korting van 33 procent verrekend, waardoor de uiteindelijke eigen bijdrage uitkomt op 74 euro per maand.

Achmed heeft van de gemeente gehoord dat hij in 2015 de huishoudelijke hulp zelf moet gaan inkopen. Waarschijnlijk is hij hiermee duurder uit, dan nu het geval is. Nu staat er een uurtarief van 15 euro op de rekening die hij ontvangt van het CAK. Daarover wordt nog een korting uit de Wtcg van 33 procent verrekend. Volgend jaar kan hij 25 euro per uur kwijt zijn en vervalt de Wtcg-korting.

Mantelzorgcompliment

Als mantelzorger krijgt Achmed het mantelzorgcompliment van 200 euro per jaar. Dit is voor hem een bijdrage in de extra uitgaven die hij doet sinds hij voor Ingrid zorgt.

In 2015 vervalt het mantelzorgcompliment, waardoor Achmed 17 euro per maand minder te besteden heeft.

4.2 Alleenstaande vader met AOW met meerderjarig kind met Wajong

Tabel 7: Inkomenseffecten voor een alleenstaande vader met AOW met meerderjarig kind met Wajong

	inkomenseffect (bedrag in euro's per maand)	
veranderingen bij overgang van situatie zonder zorg naar situatie met zorg		
wegvallen Wtcg/CER voor Isabella	€	-49
lagere huurtoeslag		
lagere huur*	€	17
hogere kosten van levensonderhoud*		
ontvangst mantelzorgcompliment		
SUBTOTAAL	€	-32
veranderingen bij overgang van zorgsituatie in 2014 naar zorgsituatie in 2015		
wegvallen mantelzorgcompliment	€	-17
SUBTOTAAL	€	-17
veranderingen op de langere termijn t.o.v. situatie begin 2015		
kostendelersnorm AOW	€	-330
Isabella valt terug naar WWB (of 70% WML)	€	-294
vervoerskosten vrijwilligerswerk/dagbesteding*	€	-171
fiscale aftrek vervoerskosten	€	21
hogere huurtoeslag	€	155
SUBTOTAAL	€	-619
TOTALE INKOMENSEFFECT		
tussen begin 2014 (zonder zorgsituatie) en op de langere termijn (met zorgsituatie)	€	-667
Besteedbaar inkomen in 2014 (zonder zorgsituatie)	€	2.354
Procentueel inkomenseffect		-28%

*dit zijn uitgaven die toenemen (-) of afnemen (+)

Wtcg, CER en toeslagen

Isabella is volledig en duurzaam arbeidsongeschikt en krijgt een Wajong-uitkering. Isabella betaalt huur en krijgt huur- en zorgtoeslag. Ook betaalt zij een eigen bijdrage AWBZ. In 2013 kreeg zij de algemene tegemoetkoming Wtcg en de CER. Dit jaar is dat vervallen. Dat betekent een achteruitgang van 583 euro per jaar, wat neerkomt op 59 euro per maand.

Waarschijnlijk komt Isabella vanwege haar lage inkomen wel in aanmerking voor vergoedingen die de gemeente verstrekt en die het wegvallen van de Wtcg en CER (gedeeltelijk) moeten compenseren. Dit kan bijvoorbeeld in de vorm van een

uitgebreidere dekking van de collectieve aanvullende zorgverzekering of een vergoeding via de nieuwe Wmo. Vanwege de verschillen tussen gemeenten, valt hier geen inschatting van te maken. Gemeenten zullen hier in 2015 invulling aan geven.

Effecten van verhuizing naar huurwoning vader

Begin 2014 wordt duidelijk dat Isabella niet goed meer gedijt in het begeleid wonen project en ze besluiten dat het het beste is als Isabella weer thuis bij vader Pieter komt wonen. Dit heeft financiële gevolgen: Isabella hoeft geen huur meer te betalen. Doordat beide inkomens tellen voor de huurtoeslag, gaat deze wel omlaag voor Pieter.

Nu Pieter en Isabella samen in een huis wonen, kunnen zij een aantal uitgaven voor levensonderhoud delen. Deze schaalvoordelen zijn niet in de tabel meegenomen.

Van Wajong naar bijstand

In 2015 wordt de Participatiewet ingevoerd die gevolgen kan hebben voor Isabella. Zij zal worden herkeurd en als zij in staat wordt geacht om te werken, dan zal ze begeleid worden naar werk. Als dit niet lukt, dan zal ze na een aantal jaren terugvallen op bijstandsniveau.

Kostendelersnorm

Ook de invoering van een kostendelersnorm voor samenwonende uitkeringsgerechtigden kan op lange termijn gevolgen hebben op de inkomenspositie van Pieter en Isabella. In 2016 wordt de AOW-uitkering van Pieter waarschijnlijk verlaagd.

Bij een inkomensdaling zal er wel recht zijn op hogere huurtoeslag.

Dagbesteding en vrijwilligerswerk

Isabella blijft nadat ze weer bij haar vader woont drie ochtenden per week arbeidsmatige dagbesteding doen. Hiervoor wordt zij gehaald en gebracht. Zij blijft dus de eigen bijdrage AWBZ betalen. Eerst voor begeleiding en nu voor dagbesteding.

In 2015 gaat Isabella als tegenprestatie van het reïntegratietraject vrijwilligerswerk doen. Daarnaast blijft zij nog gebruikmaken van dagbesteding. Pieter haalt en brengt haar daar zelf naartoe. Via de belastingaftrek van specifieke zorgkosten vervoerskosten krijgt Pieter een deel van de vervoerskosten vergoed.

4.3 Gezin met jonge kinderen met zorgbehoevende vader

Tabel 8: Inkomenseffecten voor een gezin met jonge kinderen met zorgbehoevende vader

	inkomenseffect (bedrag in euro's per maand)	
veranderingen bij overgang van situatie zonder zorg naar situatie met zorg		
lager netto inkomen Kirsten (minder werken)	€	-361
hoger kindgebonden budget	€	31
hogere kinderopvangtoeslag	€	8
ontvangst mantelzorgcompliment	€	17
vervoerskosten naar hulpbehoevende vader*	€	-165
SUBTOTAAL	€	-470
veranderingen bij overgang van zorgsituatie in 2014 naar zorgsituatie in 2015		
lager netto inkomen Kirsten (minder werken)	€	-407
hoger kindgebonden budget	€	12
lagere kinderopvangtoeslag	€	-239
ontvangst zorgtoeslag	€	27
wegvallen mantelzorgcompliment	€	-17
vervoerskosten naar hulpbehoevende vader*	€	-82
SUBTOTAAL	€	-706
TOTALE INKOMENSEFFECT tussen begin 2014 (zonder zorgsituatie) en 2015 (met zorgsituatie)	€	-1.176
Besteedbaar inkomen in 2014 (zonder zorgsituatie)	€	3.650
Procentueel inkomenseffect		-32%

*dit zijn uitgaven die toenemen (-) of afnemen (+)

Kirsten gaat voor haar zorgbehoevende vader zorgen, die 50 kilometer van haar vandaan woont. Zij ontvangt hiervoor geen pgb, omdat ze haar vader minder dan 10 uur per week ondersteunt. Echter, deze verzorgende taken vallen Kirsten wel zwaar en daarom gaat ze twee in plaats van drie dagen werken.

Door de daling van het inkomen, ontvangt ze meer kindgebonden budget en meer kinderopvangtoeslag.

In 2015, wanneer Kirsten besluit nog meer zorg aan haar vader te gaan verlenen, daalt haar inkomen verder. Als het inkomen van Kirsten gelijk was gebleven, had het gezin waarschijnlijk minder kindgebonden budget ontvangen in 2015, vanwege de verlaging van de inkomensgrens voor het maximale bedrag aan kindgebonden budget in 2015. Echter, door de verdere verlaging van het inkomen van Kirsten, ontvangt het gezin in 2015 wel meer kindgebonden budget dan in 2014 (12 euro per maand meer). Ook gaat het gezin zorgtoeslag ontvangen.

De vervoerskosten die Kirsten maakt om haar vader te bezoeken en verzorgen (in 2014 2x per week en in 2015 3x per week), hebben een groot effect op de financiële situatie van Kirsten en Klaas. Per dag per week dat Kirsten haar vader bezoekt, kost haar dat 82 euro per maand; voor 3x per week komt dat uit op 247 euro per maand. Deze kosten worden niet vergoed en kunnen niet worden afgetrokken via de tegemoetkoming specifieke zorgkosten.

Kirsten en Klaas ontvangen in 2015 minder kinderopvangtoeslag, terwijl de bruto kosten voor kinderopvang gelijk blijven. Vanwege de zorgkosten voor haar vader, laat Kirsten haar twee kinderen nog steeds twee dagen naar de naschoolse opvang gaan, terwijl ze wel minder is gaan werken. Voor de buitenschoolse opvang (4-12 jarigen) geldt dat ouders maximaal 70 procent van hun gewerkte uren kunnen declareren als opvanguren. Voor Kirsten en Klaas is dat één van de twee dagen. De andere dag moeten ze volledig zelf betalen.

4.4 Verschillen tussen de voorbeeldsituaties

Tabel 9: De inkomenseffecten van de verschillende voorbeeldsituaties

	Situatie 1	Situatie 2	Situatie 3
	Echtpaar van wie één van beiden naar verpleeghuis gaat	Alleenstaande vader (AOW) met kind met Wajong	Gezin met een zorgbehoevende vader
Inkomenseffect na komst zorgsituatie (in €'s)	-326	-32	-470
Inkomenseffect van 2014 naar 2015 (in €'s)	-159	-636	-706
Totale inkomenseffect (in €'s)	-485	-667	-1176
Relatieve inkomenseffect (in %)	-21%	-28%	-32%

Voor het echtpaar met de partner die naar het verpleeghuis gaat, heeft het ontstaan van de zorgsituatie een groter inkomenseffect dan de overgang van de mantelzorgsituatie in 2014 naar de mantelzorgsituatie in 2015. Dit komt door de eigen bijdrage voor zorg met verblijf, de nieuwe vervoerskosten en de komst van huishoudelijke hulp. Verondersteld is dat de eigen bijdrage voor zorg met verblijf in 2015 gelijk zullen blijven.

Voor situatie 2 en 3 zijn de absolute inkomenseffecten het grootste. Dit komt met name door de inkomensdalingen waar de huishoudens in deze situaties mee te maken krijgen. In situatie 3 is hier sprake van als Kirsten minder gaat werken om te kunnen zorgen voor haar zorgbehoevende vader die nog zelfstandig woont.

In situatie 2 krijgen vader Pieter en dochter Isabella mogelijk op termijn met een inkomensdaling te maken. Dit is nog onzeker. Het hangt er vanaf of Isabella bij de herkeuring geen aanspraak meer kan maken op een Wajong uitkering, maar een bijstandsuitkering zal ontvangen. Als tegelijkertijd de kostendelersnorm ook voor de AOW gaat gelden, dan wordt Pieter op de AOW-uitkering gekort.

Onduidelijk is hoe de veranderingen in de Wmo 2015 nog van invloed zijn op de huishoudens. Nu is bij de voorbeeldsituaties verondersteld dat dagbesteding, hulpmiddelen en gezinsbegeleiding geen extra kosten met zich mee brengen, en dus niet van invloed zijn op het inkomenseffect.